

РОЗДІЛ III. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПОРІВНЯЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

УДК 371.214.(94)

О. Бондарчук

Подільський державний аграрно-технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В АВСТРАЛІЇ

У статті проаналізовані головні етапи розбудови системи шкільної освіти в Австралії. Визначені культурні особливості, політичні чинники освітніх реформ, розглянуті сучасні стратегії розбудови національної освіти, зокрема шкільної. Окреслено нагальні проблеми шкільної освіти в Австралії, що мають бути розв'язані в найближчі десятиліття.

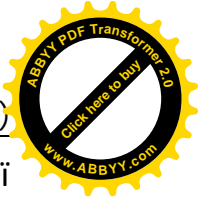
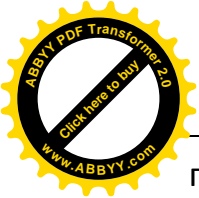
Ключові слова: система освіти, розвиток шкільної освіти, реформування, освітня галузь, зміст освіти, якість навчання.

Постановка проблеми. Процеси реформування змісту шкільної освіти в будь-якій країні неможливо осмислити без глибокого та всебічного аналізу досвіду минулого. Становлення і розвиток шкільної освіти в Австралії має глибокі історичні коріння. Визначення чинників, що впливали на ці процеси дасть змогу з'ясувати витоки і загальні тенденції освітніх реформ у цій країні. Завдяки історичному підходу можна прослідкувати закономірності поступу шкільної освіти, визначити головні етапи розбудови системи шкільної освіти в Австралії.

Аналіз актуальних досліджень. В Україні дослідженню зарубіжного педагогічного досвіду присвятили свої праці Н. В. Абашкіна, В. З. Довбиш, О. А. Заболотна, О. В. Овчарук, О. О. Першукова, Л. П. Пуховська, А. А. Сбруєва, І. Г. Тараненко. Реформування змісту шкільної освіти в Австралії досліджували А. Баркан, Г. Бумер, А. Велш, Л. Клейдон, Т. Кнайт, У. Коннел, Б. Колдвелл, М. Радо.

Мета статті – проаналізувати особливості становлення та розвитку системи шкільної освіти в Австралії.

Виклад основного матеріалу. Австралія займає шосте місце в світі за розміром території і це єдина держава в світі, що займає увесь континент. Австралійський Союз складається з Австралійського материка та кількох островів, найбільшим з яких є острів Тасманія. Материкова територія позначена досить різноманітним природним ландшафтом, що перемежовується сучасними густонаселеними мегаполісами. Австралія – це країна з багатогалузевою економікою і високим науково-технічним

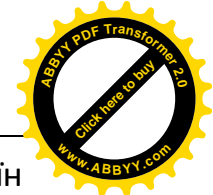
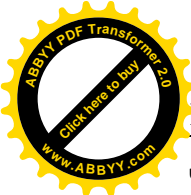

потенціалом. Вона посідає 12-е місце серед членів Організації економічного співробітництва і розвитку за основними статистичними показниками, включаючи життєвий рівень населення [1].

Зауважимо, що ще триста років тому західний світ не знав про існування Великої Південної Землі. Першими європейцями, які відкрили і частково дослідили Австралію, були голландські мореплавці. Англійським володінням вона стала в результаті її повторного відкриття Дж. Куком через сто років (1770 р.) [2,10].

Освіта є головною передумовою і рушійною силою розбудови державності. В Австралії розуміння цієї закономірності прийшло в кінці XVIII століття. Адже тривалий час Австралія була колонією Великобританії, куди засиляли злочинців. Населення складалось з чиновників різного рангу, що приїздили на певний час з Великобританії, в більшості випадків освічених, а також місіонерів з Ірландії. Перші в'язні-втікачі, які прибули на австралійські землі, були також ірландцями. Вони принесли із собою католицизм і міцний зв'язок зі священниками. У майбутньому це стало причиною релігійних конфліктів, котрі зачіпали й освітню галузь.

Австралійський Союз входить до складу Британської Співдружності Націй. Конституція Австралійського Союзу набула чинності з 1 січня 1901 року. Австралійський Союз складається з 6 штатів і 2 самоврядних одиниць, до яких належать – столиця Канберра і Північна Територія. Найвища законодавча влада належить федеральному парламентові, до складу якого входять королева Великої Британії, що її представляє призначений нею генерал-губернатор, і дві палати: палата представників, що обирається пропорційно до загальної кількості населення штату на 3 роки, і сенат, куди обирається по 10 сенаторів від кожного штату строком на 6 років. Виконавча влада належить генерал-губернатору і уряду. Австралійський Союз є федерацією. Місцевими справами відають органи самоврядування – виборні ради. Ці ради перебувають під наглядом урядових органів. Будучи суб'єктами державної влади, австралійські штати володіють вагомими владними повноваженнями. Функції, які в більшості західних країн виконують центральна або місцева влада, в Австралії покладені на владу штатів. Під егідою урядів штатів функціонують і державні школи. Всі австралійські штати від середини XIX ст. мають власну конституцію, в кожному штаті є свій парламент, що обирається на три або

чотири роки. Австралійський союз – є однією із самих малонаселених країн в світі. Більше, ніж 80% населення живе в містах. Австралія – країна з дуальною шкільною системою (відповідно до Міжнародної стандартної кваліфікації освіти ЮНЕСКО дуальна система освіти – це організовані освітні програми для молоді, що поєднують часткову зайнятість на виробництві та навчання з неповним навантаженням в традиційній шкільній та університетській системах). Існують школи державні й приватні.

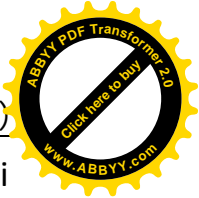
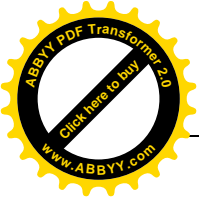
Становлення шкільної освіти в Австралії можна поділити на сім періодів:

1. Кінець XVIII ст. – середина XIX ст.
2. Середина XIX ст. – 1901 р.
3. 1901 р. – середина 40-х років XX ст.
4. Середина 40-х років – середина 70-х років XX ст.
5. Середина 70-х років – середина 90-х років XX ст.
6. 90-ті роки XX ст. – початок XXI ст.
7. Початок XXI ст. – до нашого часу.

Розглянемо кожен з періодів окремо і визначимо їх особливості.

Кінець XVIII ст. – середина XIX ст. це – період становлення і розвитку початкової освіти в Австралії. Серед перших Британських переселенців на чолі з капітаном Артуром Філіпом у 1788 році була незначна кількість дітей. Це були діти засуджених та урядових чиновників, які прибули разом з Філіпом створювати колонію. На той час Британський уряд не переймався питаннями освіти на колонізованих землях, то ж про її масовість не йшлося тим більше. Однак владні кола метрополії несли відповідальність за громадських переселенців, тому було прийняте рішення створити кілька дитячих будинків та благодійних шкіл [5, 2].

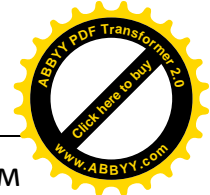
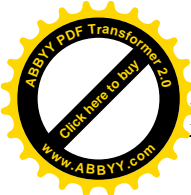
Основи освітньої політики, закладені першими емігрантами – вихідцями з Англії та Ірландії, переважно копіювали англійську систему освіти того часу, і така ситуація існувала до початку Другої Світової війни. В цей період відбувалось зародження освітньої системи в Австралії. Проте із самого початку система відрізнялась більшою доступністю для широкого загалу населення та дітей як чоловічої, так і жіночої статі, більшою релігійною терпимістю, порівняно з тим, як це було в Англії та Ірландії. Тогочасна австралійська школа покликана була надавати початкову освіту соціально й культурно неоднорідному населенню колонії, захистити дітей від невігластва та аморального способу життя.

Середина XIX ст. – 1901 р. – період занепаду конфесійної освіти і розширення державної початкової освіти. Кульмінацією цього періоду стало створення в 1880 році об'єднаної загальноосвітньої світської державної школи. Історичні події в шкільній освіті Австралії другої половини XIX століття відбувалися в двох напрямках: конституційному – зміни в адміністративному контролі та структурі освітньої системи, і педагогічному – зміни в теорії і практиці освітньої діяльності. На конституційному рівні виник конфлікт між церквою та державою з приводу того, хто має контролювати народну освіту. Держава перемогла, внаслідок чого в шести австралійських колоніях була законодавчо закріплена безкоштовна, обов'язкова і світська освіта. На практиці система шкільної освіти колонії зберігала англійські традиції такі, як інспекторат, формат стосунків «учитель-учень», підхід до навчання як до ремесла. Наприкінці XIX ст. знову виникла необхідність в освітніх реформах. Учені дійшли висновку, що австралійська освіта не може прогресувати лише копіюючи освітню систему Англії, потрібні зміни як в змісті освіти, так і в технологіях навчання різних предметів, переосмислення ролі природничих наук, проблем підготовки вчителів.

З 1901 р. до середини 40-х років XX ст. тривало становлення середньої школи, що характеризувалося різким підвищенням соціального попиту на освіту під тиском економічних причин. Так, 1 січня 1901 року шість самостійних британських колоній – Новий Південний Уельс, Вікторія, Квінсленд, Південна Австралія і Тасманія – об'єдналися на федеративних засадах і утворили Австралійський Союз. Ці шість колоній власне й стали першими штатами нової федеральної системи. Крім того, виокремились дві території – Північна територія та Австралійська столична територія, які тривалий час були підпорядковані безпосередньо національному уряду Союзу, а зараз мають владні повноваження, що відповідають повноваженням урядів штатів. Після Другої світової війни стрімка науково-технічна революція посприяла перетворенню країни з аграрної в аграрно-індустріальну. Це дало поштовх до прискореного поступу шкільної освіти в країні. Розширення освітньої галузі та підвищення її якості сприяло підготовці кадрів для розвитку промисловості.

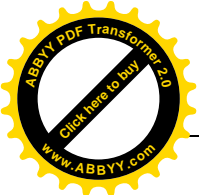
У період з середини 40-х років і до середини 70-х років XX ст. тривала розбудова освітньої галузі в Австралії, що було зумовлене передусім

приростом населення, кількість якого збільшилася майже вдвічі. Крім приросту населення важливу роль відіграло подовження терміну обов'язкової шкільної освіти до 15 років і зростання попиту на вищу освіту. Хвиля демократичних експериментів охопила освітню систему. З'явилися спроби децентралізації управління та контролю діяльності закладів шкільної освіти. Розширився доступ до освіти для дітей з бідних сімей аборигенів, а також новоприбулих іммігрантів. Певні зміни відбулись і в сільській місцевості, там запроваджувалась дистанційна освіта, яка була дуже важливою для дітей, що проживали у віддалених і малонаселених регіонах. У цей період мали місце інновації в навчальних програмах, вони були збагачені соціальними знаннями, збільшилась кількість навчальних предметів.

З середини 70-х років до середини 90-х років XX ст. тривав так званий період полікультури в освіті Австралії. Полікультурна освіта як пріоритет освітньої політики стосувалася практично усіх галузей і різновидів педагогічної діяльності – підготовки вчителів, розроблення змісту освіти, організації життя в шкільних колективах, де кожен учень, незалежно від етнічного походження та соціального становища, релігійних поглядів отримував рівність шансів у доступі до освіти. Відмінною рисою цього періоду стало розроблення нових навчальних програм, що відображають специфіку полікультурної освіти, створення відповідних дидактичних, методичних посібників, матеріалів, форм і методів організації навчального процесу, підготовка педагогічних кадрів для роботи в полікультурному середовищі. У 1960-х роках в школі була надана перевага соціальним наукам, проте в 80-х роках надійшла пропозиція від уряду повернути громадянську освіту, щоб вона стала засобом зміцнення єдності в багатонаціональному австралійському суспільстві.

З 90-х років XX ст. до початку XXI ст. це – період централізаційно-децентралізаційних стратегій освітніх змін. Даний період стосується штату Вікторія, тому що саме у цьому штаті було запроваджено провести низку реформ правоцентристським урядом у жовтні 1992 року, які базуватимуться на основі п'яти принципів: застосуванні ринкових механізмів при наданні суспільних послуг; збільшенні контролю за роботою державних установ; розширенні прав і можливостей споживачів державних послуг; мінімізації державної бюрократії; вдосконаленні професійного й ділового управління державними установами [6, 9].

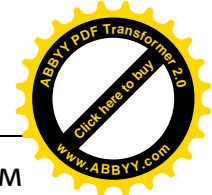

У шкільній освіті ці реформи призвели до централізації та децентралізації владних повноважень у штаті Вікторія. До перших відносять: 1) створення рамкових стандартів змісту освіти та рівнів навчальних досягнень з восьми ключових дисциплін (Curriculum and Standards Framework); 2) запровадження програми загального щорічного оцінювання знань учнів у штаті з англійської мови, математики та інших ключових дисциплін (Learning Assessment Project); 3) широке централізоване інформування споживачів про результати діяльності шкіл. Децентралізація шкільної освітньої системи, здійснювана в межах програми «Школи для майбутнього», стосується чотирьох аспектів діяльності школи: ресурсної бази, звітності перед споживачами, форм та методів навчальної роботи, менеджменту персоналу. Всі школи штату Вікторія набули статусу автономних навчальних закладів, які працюють за укладеним з Департаментом освіти контрактом (шкільною хартією), що містить такі розділи: 1) характеристику цілей та завдань діяльності школи, пріоритетних напрямів її розвитку; 2) план заходів, спрямованих на досягнення рамкових стандартів змісту освіти та навчальних досягнень, додаткових завдань навчально-виховної роботи, що відповідають потребам конкретної школи; 3) кодекси професійної діяльності персоналу та поведінки учнів у школі; 4) деталі процесу моніторингу та звітності за результатами навчальної діяльності учнів; 5) визначення кількості учнів у школі та узгодженого з Департаментом освіти бюджету [3, 538].

З початку XXI ст. і до нашого часу – це період наймасштабнішої в історії Австралії шкільної реформи. Головна стратегія австралійського уряду в XXI ст. полягає в покращенні життєвого рівня народу, підвищення спроможності конкурувати в умовах глобальної економіки. Відтак, освіта має забезпечувати молоді такий рівень знань та інноваційного мислення, які дадуть змогу розв'язувати проблеми різного рівня й складності у сучасному динамічному й глобалізованому світі.

В наш час система середньої освіти Австралії представлена сукупністю різноманітних навчальних закладів: приватні та державні школи, приватні коледжі та політехнічні інститути (TAFE). В країні налічується більше, ніж 10 тисяч шкіл. 71% становлять державні школи (government schools), а решта – приватні (independent schools). Після закінчення школи учні одержують сертифікат того чи іншого штату.

На сучасному етапі уряд Австралії на чолі з прем'єр-міністром Кевіном Раддом розпочав «революцію» в галузі освіти, що має посприяти сталому економічному успіху Австралії. Австралійський Союз прагне створити освітню систему, що відповідатиме світовим стандартам найвищого рівня. Уряд Кевіна Радда запропонував ретельно розроблений план проведення найбільшої шкільної реформи в історії Австралії, зобов'язавшись виділити 19,3 мільярдів доларів з державного бюджету на його реалізацію.

Співпрацюючи з шістьма штатами Австралії та двома материковими територіями, уряд поставив на меті провести освітню реформу в трьох напрямках, наведених нижче.

1. Удосконалення якості навчання:

- поповнення освітньої галузі висококваліфікованими працівниками;
- визнання та нагородження кращих учителів.

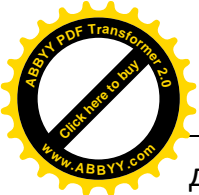
2. Підвищення стандартів успішності:

- надання можливостей батькам спостерігати за успішністю своїх дітей та школою, де навчаються їхні діти;
- публічно представляти шкільні звіти успішності, включаючи результати державного тестування.

3. Допомога школам, що функціонують у несприятливому соціальному оточенні:

- цільове фінансування невстигаючих шкіл;
- фінансування цільових стратегій для підвищення успішності навчання із залучення кваліфікованих вчителів, фінансова підтримка різних видів навчальної діяльності, залучення батьків до навчального процесу [7].

Загальноосвітні школи відіграють життєво важливу роль в сприянні інтелектуальному, фізичному, соціальному, емоційному, моральному, духовному і естетичному розвитку дітей та молоді Австралії, а також у забезпеченні економічного процвітання і консолідації нації. До виконання цих стратегічних завдань школи залучають батьків дітей, представників громади та інших зацікавлених структур. На засіданні міністрів освіти шести штатів і двох материкових територій, що відбулося у м. Мельбурн 2008 року, були визначені освітні цілі й заходи, реалізація яких необхідна для кращої підготовки молоді до життя в сучасному суспільстві. Результатом їхньої роботи стало прийняття Мельбурнської декларації як своєрідної

доктрини перспективного розвитку австралійської освіти. Нижче наведені головні ідеї цієї декларації:

1. Стрімке зростання глобальної інтеграції і міжнародної мобільності за останні десятиліття. Як наслідок, це спричиняє виникнення нових і цікавих навчальних можливостей для австралійців. У зв'язку з цим потрібно розвивати соціальне, культурне та релігійне різномаяття в суспільстві, виховувати в молоді почуття гідності і гордості за власну державу.

2. Збільшення впливу на світову економіку індійського, китайського та інших азійських народів. Австралійці повинні краще ознайомитись із культурою Азії та побудувати міцні дружні стосунки зі своїми сусідами.

3. Технологічні зміни висувають підвищені вимоги до освіти та професійної підготовки. Професії з вищою кваліфікацією стають більш затребуваними. Тому вже під час навчання в школі учнів потрібно заохочувати до вступу у вищі навчальні заклади.

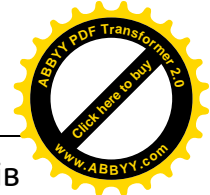
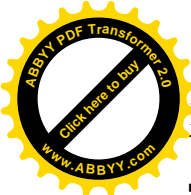
4. Комплекс екологічних, соціальних та економічних чинників, таких як кліматичні зміни, проблеми, що виходять за межі національних кордонів і вимагають зусиль міжнародного рівня для їх розв'язання. Відтак молодь має бути компетентною щодо реагування на виклики сучасного світу.

5. Швидкий і неупинний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, що змінює способи отримання, використання й обробки інформації. У нашу цифрову епоху, молодь як ніколи потребує високої кваліфікації у використанні новітніх технологій. В той час, коли школи вже застосовують такі технології в навчанні, необхідно значно підвищити їх ефективне використання протягом наступних десятиліть [4, 4–5].

Австралія роками створювала високоякісну шкільну систему світового рівня та гідно зарекомендувала себе серед країн Міжнародної організації економічного співробітництва та розвитку (OECD). За даними міжнародного порівняльного аналізу результатів навчання за останні 15 років у 2006 р., проведеним Міжнародною організацією економічного співробітництва та розвитку (OECD), Австралія увійшла в число перших десяти країн. Протягом наступного десятиліття Австралія прагне поліпшити результат, щоб досягти найвищого рівня серед країн з високорозвиненою шкільною системою.

Зусилля австралійського уряду, спрямовані на розроблення Загальнонаціонального курикулуму Австралії «K-12» (починаючи з груп

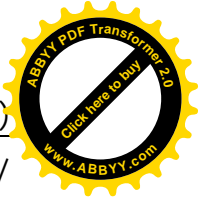
дошкільної підготовки і до 12-го класу) з восьми шкільних предметів (англійська мова та література; математика; цикл природничих наук: фізика, хімія, біологія; гуманітарні науки: історія, географія, економіка, бізнес, цивільне право, громадянознавство; мистецтвознавство, іноземні мови: особливо азійські; фізкультура; технологічна освіта). Розроблення єдиної для всієї країни шкільної навчальної програми (попередньо їх було вісім по кожному штату та материковій території окремо) відіграватиме ключову роль у забезпеченні високоякісної освіти.

У прагненні як до справедливості, так і до досконалості в освітній галузі, шкільна освіта розцінюється не тільки з позицій досягнень, а й недоліків. Так, в Австралії визнають, що не вдалося покращити освіту для багатьох корінних жителів, і тому це залишається завданням наступного десятиліття. В порівнянні з системами шкільної освіти провідних країн світу, в Австралії є забагато учнів з низьким рівнем успішності, що викликане їхнім несприятливим соціально-економічним становищем. Існують також нерозв'язані проблеми, пов'язані з недосконалістю системи оцінювання у випускному 12-му класі.

Висновки. Освіта – це показник культури народу. У процесі зміни поколінь культурний рівень народу також змінюється. І це є природнім явищем, адже навколишній світ такий мінливий. Проте завжди є вибір, в яке русло спрямувати освітні реформи для збагачення культурного рівня народу. Обґрунтування умов становлення та розвитку шкільної освіти, аналіз форм, методів та прийомів навчання минулих поколінь дає змогу організовувати сучасний навчально-виховний процес у школі більш ефективно та економно, використовуючи зарубіжний досвід, зокрема австралійський.

ЛІТЕРАТУРА

1. Австралия и Новая Зеландия: Лингвострановедческий словарь / под общим руководством В.В. Ощепковой, А.С. Петриковской. – М.: Русский язык, 1999. – 211 с.
2. Малаховский К. В. Британия южных морей / К. В. Малаховский. – М. : Наука, 1973. – 168 с.
3. Сбруева А. А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн в контексті глобалізації (90-ті рр. XX - початок XXI ст.) : дис. д-ра пед. наук : 13.00.01 / А. А. Сбруева. – К. : Інститут педагогіки АПН України. 2005. – 462 с.
4. Melbourne Declaration on Educational Goals for Young Australians [Електронний ресурс]. – Melbourne, 2008. – Режим доступа: <http://www.curriculum.edu.au>

5. Ian R. Wilkinson. A History of State Aid to Non-Government Schools in Australia/ Ian R. Wilkinson, Brian J. Caldwell, R. J. W. Selleck, Jessica Harris, Pam Dettman. – Department of Education, Science and Training, Commonwealth of Australia 2006. – 320 p.
6. Susan Pascoe, Robert Pascoe. Education Reform in Australia: 1992-97. Country Studies: Education Reform and Management Publication Series, Vol. 1, No. 2 1998-02-00. – 43 p.
7. Australian Government 2008, Skilling Australia for the Future: Discussion Paper 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступа:
<http://www.productivityplaces.deewr.gov.au/NR/rdonlyres/>

РЕЗЮМЕ

Е. Бондарчук. Особенности становления и развития школьного образования в Австралии.

В статье проанализированы главные этапы развития системы школьного образования в Австралии. Определены культурные особенности, политические факторы образовательных реформ, рассматриваются современные стратегии развития национального образования, в частности школьного. Очерчены насущные проблемы школьного образования в Австралии, которые должны быть решены в ближайшие десятилетия.

Ключевые слова: система образования, развитие школьного образования, реформирование, образовательная сфера, содержание образования, качество обучения.

SUMMARY

O. Bondarchuk. Origin and development of Australian school education system.

Main stages of Australian school education development system are analyzed in the article. Cultural peculiarities, political factors of educational reform are determined, national education modern development strategies including school education are examined. Australian school education current problems are outlined, that must be resolved in the next decade.

Key words: education system, educational development, reformation, education sector, content, learning quality.

УДК.373.009

В. О. Бутова

Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ФІНЛЯНДІЇ

У статті проаналізовано освітню політику Фінляндії, спрямовану на забезпечення якості освіти, в різні історичні періоди: у складі Королівства Швеції, Російської імперії, в незалежній державі. Досліджено основні реформи шкільної освіти, описано реформування підготовки педагогічних кадрів в другій половині ХХ ст. як складові системи забезпечення якості освіти.

Ключові слова: освітня політика Фінляндії, фінські шкільні освітні реформи, підготовка педагогічних кадрів.